

Impactanalyse NAM: wat is de impact van het dichtdraaien van de gaskraan voor de provincie Drenthe?

Aanleiding

- Aardbevingsproblematiek Groningen.
- Besluit kabinet om de gaskraan verder dicht te draaien.
- Ontmanteling van de Nederlandse olie- en gasinfrastructuur.
- Ambitieuze klimaat- en energiebeleid.
- Afname arbeidsplaatsen NAM, een belangrijke werkgever in Drenthe, in de provincie.
- Vraag naar inzicht in de impact die deze ontwikkelingen hebben binnen de provincie Drenthe alsook de kansen die het biedt m.b.t. de energietransitie.

Schets positie NAM in de provincie Drenthe

- Directe werkgever: werknemers NAM (verschillende locaties in Drenthe). Circa 2000 mensen werkzaam in de gassector Drenthe (quick scan 2015).
- Indirecte werkgever: medewerkers van installatiebedrijven, onderhoud e.a., netwerkbedrijven. Een grove schatting van 5,3 duizend indirecte banen (quick scan 2015).
- Economisch toegevoegde waarde van NAM aan de regio.
- Aanwezigheid NAM levert gemeenten opbrengsten op aan lokale belastingen/heffingen.
- Investeerder in de regio: gebiedsontwikkeling, netwerk.
- Sociale impact:
- Kennisbron: regionale spilfunctie in kennis en innovatie rondom winning van delfstoffen.
- Aantrekkelijk vestigingsklimaat: Aantrekkelijk voor (hoogopgeleid) personeel voor de provincie Drenthe.

Met opmerkingen : Ik weet niet of de NAM ook in de regio actief inzet op maatschappelijke betrokkenheid: sponsoring activiteiten et cetera. De inspanning op dit terrein zijn afhankelijk van hoe goed het met het bedrijf gaat en of het bedrijf in de regio actief blijft.

Met opmerkingen : Weet jij hier iets van ?

Doel impactstudie

Inzicht verkrijgen in:

- De impact van de verandering het terugschroeven van de gaswinning. In kaart brengen van de vroegere, huidige en toekomstige situatie situatie voorafgaand aan de inperking van de gaswinning, de huidige situatie (2017) en toekomstscenario's.
  - O.a.: *Kwantitatief beeld krijgen van de economische bijdrage van de NAM aan de regionale economie (gemeten in gecreëerde directe en indirecte werkgelegenheid en toegevoegde waarde)*
  - O.a.: *Kwalitatief beeld krijgen van de overige waarden die de NAM toevoegt aan de regionale economie (bijvoorbeeld bijdrage aan het oplossen van maatschappelijke thema's, vestigingsklimaat, kennisinfrastructuur, regiobranding, regionaal innovatieklimaat, aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt, et cetera).*
- Mogelijkheden en kansen in de toekomstige situatie en koppelkansen met de energietransitie (en mogelijk andere thema's zoals de ontwikkeling naar een circulaire economie).
  - O.a.: *Inzicht in ontwikkelingsmogelijkheden voor de NAM om het maatschappelijk rendement voor de regio te behouden/vergroten.*

Met opmerkingen : Is helder wat "de verandering" is? Bv in welk tempo wordt het afgebouwd, en gaat het helemaal naar 0? Daar zou je ook scenario's aan kunnen koppelen.

Met opmerkingen : Je zou directe en indirecte impact in jaar voor eerste terugschroefing objectief kunnen meten en die over 2017. OP basis daarvan kun je op basis van aantal aannamen een aantal scenario's doorrekenen voor het verder terugdrainen van de gaskraan .

- O.a.: Inzicht in de aantrekkelijke kansen ~~voor NAM personeel~~ voor personeel uit de gassector om betrokken te blijven in de regio.
- Plan en vooruitzichten
  - O.a.: Schetsen van aanbevelingen voor de toekomst, actielijst, nader onderzoek.

Met opmerkingen [ ]: Wat wordt hier bedoeld? Deze vind ik vaag.

Met opmerkingen [ ]: Het hoeft niet per se de nam zelf te zijn, het is wellicht ook interessant om te kijken of er kansen zijn voor spin offs? (zoals in Eindhoven een heel cluster is ontstaan rondom afsplitsingen en spinoffs van philips (oa ASML))

Onderzoeksfactoren

- Sociaal-demografisch: Opleidingsniveau, leeftijdsopbouw, etc.
- Sociaaleconomisch: Werkloosheid, inkomstenbronnen, besteedbaar inkomen, gemiddeld salaris, etc.
- InvesteringsFinancieel: Assets, investeringsvolume, toegevoegde economische waarde -PM (hier evt. ook iets over financiële kant inzet huidige assets/gasinfrastructuur in toekomstige situatie? Of moet dat elders?)
- Regionaal-economisch: Sectorstructuur, kennisinfrastructuur, aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt
- Technologisch: Innovatie (investeringen in R&D?), (mate van adoptie) technologie, etc.
- Politiek: Politiek klimaat, mogelijkheden in te zetten instrumentarium, etc.
- Ruimtelijk: Milieu, infrastructuur, aanwezige natuurbronnen, ruimtelijke omgeving, etc.
- Koppelmansen: Energietransitie, circulaire economie, etc.

Met opmerkingen [ ]: De tekst onder dit kopje kan ik niet helemaal plaatsen. Zijn het indicatoren om de impact te bepalen? Het is wel erg breed opgezet. Risico van overvragen en gebrek aan focus. M.n. kopjes politiek en ruimtelijk twijfel ik bij.

Met opmerkingen [ ]: Drainrain: NAM is belangrijke werkgever voor hogeropgeleiden in het Noorden. Trekt ook expats en hogeropgeleiden uit west-Nederland. Als activiteiten in de regio afnemen, is kans dat hoger opgeleiden wegtrekken/zich niet meer hier vestigen.

Hoofdvragen

1. Terugblik: Wat was de stand van zaken in het jaar voorafgaand aan de eerste inperking van de gasproductie? (nulmeting)
2. Foto van het moment: Wat was de stand van zaken in 2017?
3. Toekomstscenario's: Wat zijn mogelijke toekomstige situaties in Drenthe, wanneer gas geen onderdeel meer vormt van de energievoorziening? (quick scan)
4. Wat is de Ideaal/green field situatie? Waar wil je uiteindelijk naar toe en wat is daar voor nodig?

Met opmerkingen [ ]: Deze weghalen evt.?

Met opmerkingen [ ]: Voor al deze effecten zou je moeten nagaan wat nu de mechanismen zijn tussen de aanwezigheid van de NAM in Drenthe en het zich voordoen van deze effecten. Op basis daarvan zou je moeten nagaan wat het inkrimpen/weggaan van NAM zou doen op deze mechanismen

Met opmerkingen [ ]: Is 2, de huidige situatie, niet de nul-meting?

Met opmerkingen [ ]: Vraag 3 en 4 kunnen door elkaar heen lopen. Is 4 niet één van de scenario's?

Hoofd- en subvragen

Factor	Vraag
1. Terugblik: Wat was de stand van zaken in het jaar voorafgaand aan de eerste inperking van de gasproductie? Wat was de stand van zaken voordat 'de leegloop startte'?	
Sociaal-economisch	Directe werkgelegenheid bij de NAM in het jaar voorafgaand aan de eerste inperking van de gasproductie (uitgesplitst naar locaties, opbouw naar opleidingsniveau, percentage van hoger opgeleide banen in Drenthe) vóórdat de leegloop startte?
	Indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers in het jaar voorafgaand aan de eerste inperking van de gasproductie (uitgesplitst naar locaties, opbouw naar opleidingsniveau, percentage van hoger opgeleide banen in Drenthe) vóórdat de leegloop startte?
	Werkloosheid in provincie Drenthe
	Bestedingseffect van werknemers in de regio (percentage werknemers woonachtig in Drenthe en brutoloon)
	Besteedbaar inkomen p.p. in provincie Drenthe
Sociaal-demografisch	Opleidingsniveau?
-	Omscholingsmogelijkheden personeel?
-	Leeftijdsopbouw personeel NAM?
-	Effect op de woningmarkt nu bij daling aantal arbeidsplaatsen?
Financieel	Investeringsvolume van de NAM in de regio Drenthe
-	
-	
2. Foto van het moment: Wat was de stand van zaken in 2017? Wat is de huidige stand van zaken (nulmeting)?	
Sociaal-economisch	Directe werkgelegenheid bij de NAM (uitgesplitst naar locaties)?
	Indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers?
	Werkloosheid in provincie Drenthe?
	Bestedingseffect van werknemers in de regio nu?
	Besteedbaar inkomen p.p. in provincie Drenthe
	Besteedbaar inkomen p.p. in provincie Drenthe?
Sociaal-demografisch	Opleidingsniveau?
	Omscholingsmogelijkheden personeel?

Met opmerkingen Mogelijk lastig te meten gezien de nog niet volledig gedefinieerde schadeclaims. Na te vragen bij de NAM.

Met opmerkingen dit zijn alleen kwantitatieve criteria. Ik mis hier de meer kwalitatieve aspecten. Die worden wel benoemd bij doel en onderzoeksfactoren.

	— Leefijdopbouw personeel NAM?
	— Effect op de woningmarkt nu bij daling aantal arbeidsplaatsen?
<i>InvesteringsFinancieel</i>	— Investeringsvolume van de NAM in de regio Drenthe nu?
3. Toekomstscenario's: Wat zijn mogelijke toekomstige situaties in Drenthe, wanneer gas geen onderdeel meer vormt van de energievoorziening? (quick scan) ³. Wat wordt de toekomstige situatie wanneer de gasgerelateerde bedrijvigheid ten einde komt?	
<i>Sociaal-economisch</i>	— Verwachte ontwikkeling met betrekking tot aantal arbeidsplaatsen bij de NAM?
	— Verwachte ontwikkeling indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers ²
	— Bestedingseffect van werknemers in de regio in de toekomst (o.b.v. aantal medewerkers dat vertrekt uit de regio)?
<i>Investerings</i>	— Investeringsvolume van de NAM in de regio Drenthe in de toekomst?
<i>Sociaal-demografisch</i>	— Effect op de woningmarkt bij verdere daling aantal arbeidsplaatsen ²
<i>Technologisch</i>	— Beschikbare en inzetbare technologie in de provincie?
-	-
4. — Wat is de Ideaal/green-field situatie? Waar wil je uiteindelijk naar toe en wat is daar voor nodig?	
<i>Technologisch Innovatie</i>	— Hoe kan de NAM inspelen op de ontwikkelingen binnen de energietransitie?
	— Welke productinnovaties zijn er mogelijk met de huidige beschikbare kennis van de NAM met het oog op de scenario's?
	— Welke nieuwe markten zijn latent aanwezig voor de huidige contractors van de NAM?
	Beschikbare en inzetbare technologie in de provincie
<i>Ruimtelijk</i>	— Welke natuurbronnen kunnen worden benut voor de scenario's (bijv. geothermie) in Drenthe?
	— Wat zijn de mogelijkheden om bestaande infrastructuur aan te passen naar de verschillende scenario's?
<i>Koppelkansen</i>	— Wat zijn de kansen binnen de verduurzaming van de energiesector?
	— Wat zijn de kansen binnen de circulaire economie?
<i>Financieel</i>	— Wat is de benodigde financieringsomvang vanuit het Rijk in de regio?
	Investeringsvolume van de NAM in de regio Drenthe

Met opmerkingen : Mogelijk lastig te meten gezien de nog niet volledig gedefinieerde schadeclaims. Na te vragen bij de NAM.

Met opmerkingen Deze aspecten hangen nogal af van de gehanteerde uitgangspunten. Lijkt me heel lastig en ook tricky om dat te kwantificeren. Ik zou dit meer kwalitatief beschrijven, met enkele kwantitatieve analyses/scenario's daar onder.

Met opmerkingen Benoemen dat het om een quick scan gaat omdat dit allemaal zaken zijn waar je veel meer de diepte in zou kunnen/moeten.

Met opmerkingen Ook voor dit blok geldt dat je gedragen mening moet hebben wat de mechanismen zouden kunnen zijn en water nodig is om het ook zo te laten werken.